

**QARSHI TUMANLARARO
IQTISODIY SUDI**

**KARSHI INTER-DISTRICT
ECONOMIC COURT**

180108, Qarshi shahri, Bog'zor ko'chasi, 2 A

180108, Karshi, Bogzor street, 2 A

Tel: (+99875) 227-11-73, Fax: (+99875) 227-04-13

e-mail: i.qarshi@sud.uz

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI NOMIDAN
H A L Q I L U V Q A R O R I**

2023 yil 3 mart

Qarshi shahri

4-1801-2301/1030-sonli ish

Qarshi tumanlararo iqtisodiy sudining sudyasi L.Abdullayev raisligida, sudya yordamchisi A.Olimov kotibligida, da'vogar - [REDACTED] ning, javobgar - [REDACTED] hisobidan 1.647.335.031 so'm asosiy qarz, 164.733.503 so'm jarima, 36.241.370,68 so'm davlat boji, 24.000 so'm pochta xarajatini undirish to'g'risidagi da'vo arizasini da'vogardan vakillar - R.Yusupov, S.Isomov (2022 yil 17 martdagi 338-sonli ishonchnomaga asosan), javobgardan rahbar - D.Jahongirov, vakil - B.Tashev (2023 yil 3 martdagi 04-sonli ishonchnoma asosida) ishtirokida, Qarshi tumanlararo iqtisodiy sud binosida, ochiq sud majlisida ko'rib chiqib, quyidagilarni

aniqladi:

da'vogar - [REDACTED] Qarshi tumanlararo iqtisodiy sudga da'vo ariza bilan murojaat qilib, javobgar - [REDACTED] hisobidan 1.647.335.031 so'm asosiy qarz, 164.733.503 so'm jarima, 36.241.370,68 so'm davlat boji, 24.000 so'm pochta xarajatini undirib berishni so'ragan.

Shuningdek, da'vogar sudga da'vo talablariga o'zgartirish kiritish to'g'risida ariza bilan murojaat qilib, unda 1.543.835.410 so'm miqdorda asosiy qarzni, 101.376.037 so'm bank qo'llagan stavka bo'yicha foiz to'lovini, 2.123.584 so'm quritish-tozalash xizmatlar haqini, 154.383.541 so'm jarima, 36.241.370,68 so'm davlat boji, 24.000 so'm pochta xarajatini undirib berishni so'ragan.

Sud majlisida ishtirok etgan da'vogar vakili da'vo arizada keltirgan vajlarni qo'llab-quvvatlab, taraflar o'rtasida 2021 yil 14 dekabrda 5635-sonli kontraktatsiya shartnomasi tuzilganligini, shartnomaga ko'ra, javobgar da'vogarga qayta ishlash yoki sotish uchun mazkur shartnomaning 1.2 va 1.4-bandlarida ko'rsatilgan miqdorda paxta xom ashyosini yetishtirish va yetkazib berish majburiyatini, da'vogar esa paxta xom ashyosini qabul qilish va shartnomada kelishilgan summada haq to'lash majburiyatini olganligini, shartnomaning 1.2-bandiga muvofiq javobgar 200 ga yer maydonidan 360 tn. miqdordagi paxta xom ashyosini yetkazib berish kerakligini, shartnomaning 4.1-bandiga ko'ra mahsulotni bir tonnasi uchun narx 2021 yilda 2-sort 1-klass 4-tip uchun belgilangan narxda 6.512.000 so'mni tashkil etishini, shartnoma shartlariga asosan mahsulot bahosining 60 foizi hisobidan 2.239.850.022 so'm avans mablag'lari javobgarining hisob raqamiga o'tkazib berilganligini, biroq javobgar tomonidan shartnoma shartlari bajarilmaganligini ma'lum qilib, da'vo talablarini to'liq qanoatlantirishni so'radi.

Javobgar vakili sud majlisida ishtirok etib, da'vogar tomonidan moliyalashtirish vaqtida amalga oshirilmaganligini, buning natijasida paxta xosili o'z vaqtida terib olinmaganligini, to'langan avans to'lovlari qoplanmaganda o'rtadagi farq kelgusi yilgi shartnoma bo'yicha avans to'lovi evaziga hisoblanishini, shartnoma ro'yxatdan o'tkazilmaganligini ma'lum qilib, da'vo talablarini rad etishni so'radi.

Хужжат имзоланган: Абдуллаев Лутфилло Саъдуллаевич, 03.04.2023

Sud taraflar vakillarining ko'rsatmalarini tinglab, da'vogarning da'vo talablariga o'zgartirish kiritish to'g'risidagi arizasini ish yurituvga qabul qilib, ishdagi mavjud hujjatlarni o'rganib, ularga huquqiy baho berib, quyidagi asoslarga ko'ra, da'vogarning da'vo talablarini qisman qanoatlantirishni, ishni ko'rish bilan bog'liq bo'lgan sud xarajatlarini taraflar o'rtasida mutanosib ravishda taqsimlashni lozim topadi.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 234-moddasida, majburiyat – fuqarolik huquqiy munosabati bo'lib, unga asosan bir shaxs (qarzdor) boshqa shaxs (kreditor) foydasiga muayyan harakatni amalga oshirishga, chunonchi: mol-mulkni topshirish, ishni bajarish, xizmatlar ko'rsatish, pul to'lash va hokazo yoki muayyan harakatdan o'zini saqlashga majbur bo'ladi, kreditor esa – qarzdordan o'zining majburiyatlarini bajarishni talab qilish huquqiga ega bo'ladi. Majburiyatlar shartnomadan, ziyon yetkazish natijasida hamda ushbu Kodeksda ko'rsatilgan boshqa asoslardan kelib chiqishi belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 465-moddasida, kontraktatsiya shartnomasiga muvofiq qishloq xo'jaligi mahsulotini yetishtiruvchi qishloq xo'jaligi mahsulotini qayta ishlash yoki sotish uchun bunday mahsulotni xarid qiladigan shaxsga – tayyorlovchiga shartlashilgan muddatda topshirish (topshirib turish) majburiyatini oladi, tayyorlovchi esa bu mahsulotni qabul qilish (qabul qilib turish), uning haqini shartlashilgan muddatda muayyan bahoda to'lash (to'lab turish) majburiyatini olishi belgilangan.

Ish hujjatlaridan aniqlanishicha, taraflar o'rtasida 2021 yil 14 dekabrda 5254-sonli kontraktatsiya shartnomasi tuzilgan. Shartnomaga ko'ra, javobgar da'vogarga qayta ishlash yoki sotish uchun shartnomaning 1.2 va 1.4-bandlarida ko'rsatilgan miqdorda paxta xom ashyosini yetishtirish va yetkazib berish majburiyatini, da'vogar esa paxta xom ashyosini qabul qilish va shartnomada kelishilgan summada haq to'lash majburiyatini olgan.

Shartnomaning 1.2-bandiga ko'ra, javobgar 200 ga yer maydonidan 360 tn. paxta xom ashyosini da'vogarga yetkazib berish, da'vogar esa shartnomaning 2.4-bandini "b" kichik bandiga asosan javobgarga mahsulot yetishtirish uchun mahsulot qiymatining 60 % miqdorigacha avans mablag'larini shartnomaning 1.1-bandi hamda tasdiqlangan agro-texkartaga asosan oyma-oy to'lab borish majburiyatini olgan.

Shartnomaning 4.1-bandiga ko'ra, mahsulotni bir tonnasi uchun narx 2021 yilda 2-sort 1-klass 4-tip uchun belgilangan 6.512.000 so'mdan hisoblanib, shartnomaning dastlabki umumiy narxi 1.406.592.000 so'mni tashkil etgan. Shuningdek, shartnomaning 4.7-bandida, da'vogar tomonidan javobgarga paxta xom ashyosini yetishtirish uchun yetkazib berilgan o'g'itlarning (yoqilg'i, O'zbekiston Respublikasida ruxsat etilgan kimyoviy moddalar va boshqa vositalarni (agar beriladigan bo'lsa) narxi javobgarga avans to'lovi sifatida qaralishi va 4.2-bandiga binoan 60 foiz avans to'loviga qo'shilishi qayd etilgan.

Da'vogar shartnoma shartlari asosida dastlabki umumiy narxini 60 foizi hisobidan, javobgarga 2.239.850.022 so'mlik to'lovlarni amalga oshirgan bo'lsa-da, biroq javobgar o'tkazilgan mablag'lar hisobiga 696.014.612 so'm qiymatdagi paxta xom ashyosini topshirib, majburiyatning qolgan qismini bajarmagan. Shu sababli tarafdor o'rtasida mazkur nizo kelib chiqqan.

Taraflar o'rtasida tuzilgan shartnomaning 1.6-bandida, "Xaridor" agrofondan klasterlarni moliyalashtirishda tijorat banki qo'llagan stavka bo'yicha foiz to'lovi undiradi (foiz stavkasi, ma'muriy yig'imlar va qayta ishlash uchun to'lovlari 12% dan kam bo'lmasligi kerak). Foiz to'lovi moliyalashtirish kunidan boshlab yetkazib berilgan mahsulot uchun yakuniy hisob-faktura sanasigacha undiriladi. Natura shaklida moliyalashtirishda, foiz to'lovi urug'lik, o'g'it yetkazib berilgan yoki boshqa natura shaklida moliyalashtirish kunidan boshlab yetkazib berilgan mahsulot uchun yakuniy hisobvaroq-fakturaga asosan amalga oshiriladi. Agar "Xo'jalik" 2021 va 2022 yillarda shartnoma shartlari va majburiyatlarini bajargan bo'lsa, foiz

to'lovi olinmaydi. Shartnoma majburiyatini 2021 yilda bajarmagan, lekin 2022 yilda to'liq bajargan fermer xo'jaliklari uchun foiz stavkasi 5 foizga kamaytiriladi. 2021 va 2022 yillarda shartnoma shartlari va majburiyatlarini bajarmagan fermer xo'jaliklaridan to'liq foiz to'lovi undiriladi. "Xaridor" shuningdek, foiz to'lovi uchun hisob-fakturani ham berishi qayd etilgan.

Shu sababli da'vogar javobgardan 101.376.037 so'm miqdorda bank qo'llagan stavka bo'yicha foiz to'lovlarini undirib berishni so'ragan. Biroq sud protsessi jarayonida da'vogar bank qo'llagan stavka bo'yicha foiz to'lovlarini kalkulyatsiyasini hamda shartnoma talabidan kelib chiqqan holda foiz to'lovlari qayd etilgan hisob-fakturani sudga taqdim eta olmadi. Bunday holatda da'vogarning bank qo'llagan stavka bo'yicha foiz to'lovlarini undirish talabini asosli deb bo'lmaydi.

Shuningdek, shartnomaning 2.3-bandini "g" kichik bandida, "Xaridor" "Xo'jalik"dan standart ko'rsatkichlarga muvofiq paxta xom ashyosini quritish va tozalash bo'yicha xizmat ko'rsatish bo'yicha kelishilgan tariflar bo'yicha qo'shimcha to'lovni talab qilishga haqliligi qayd etilgan. Shartnomaning ushbu bandi talablariga asoslanib, da'vogar javobgardan quritish va tozalash xizmatlari uchun 2.123.584 so'm undirib berishni so'ragan.

Taraflar o'rtasida rasmiylashtirilgan 2022 yil 1 noyabrdagi 121/00070001479/23-sonli hisobvaroq-fakturaga asosan 1.008.021 so'mlik, 1 dekabrdagi 121/00007000-1299/11-sonli hisobvaroq-fakturaga asosan 38.579,05 so'mlik, 1 dekabrdagi 121/0000-70001266/8-sonli hisobvaroq-fakturaga asosan 98.312,35 so'mlik, jami 1.144.912,4 so'mlik quritish va tozalash xizmatlari bo'yicha xizmatlar ko'rsatilgan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 236-moddasida, majburiyatlar majburiyat shartlariga va qonun hujjatlari talablariga muvofiq, bunday shartlar va talablar bo'lmaganida esa - ish muomalasi odatlariga yoki odatda qo'yiladigan boshqa talablarga muvofiq lozim darajada bajarilishi kerakligi belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 333-moddasini birinchi qismida, qarzdor aybi bo'lgan taqdirda majburiyatni bajarmaganligi yoki lozim darajada bajarmaganligi uchun, agar hujjatlarida yoki shartnomada boshqacha tartib belgilanmagan bo'lsa, javob berishi belgilangan.

Taraflar o'rtasida tuzilgan shartnomaning 5.1-bandida, shartnomada belgilangan miqdorda va assortimentda, turlar bo'yicha muddatlarda mahsulot topshirilishidan asossiz bosh tortganlik uchun "Xo'jalik" "Xaridor"ga topshirilmagan mahsulot qiymatining 10 foizi miqdorda bir martalik jarima to'laydi. Jarima xarid narxiga belgilangan ustamalar to'lanishi hisobga olinmagan holda o'tgan davrda (oy, yil choragi, yil) mahsulotning amalda shakillangan o'rtacha narxidan kelib chiqib hisoblanadi. Jarimadan tashqari xo'jalik "Xaridor"ga yetkazib berish muddati o'tkazib yuborilgan har bir kun uchun muddati o'tkazib yuborilgan to'lov sumasining 0,4 foizi miqdorda, biroq muddati o'tkazib yuborilmagan to'lov summasining 10 foizidan ortiq bo'lmagan miqdorda penya to'lashi qayd etilgan.

Shu sababli da'vogar javobgardan 154.383.541 so'm miqdorda jarima undirib berishni so'ragan.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 326-moddasida, sud qarzdor tomonidan majburiyatlarning bajarilish darajasini, majburiyatda ishtirok qiluvchi taraflarning mulkiy ahvolini, shuningdek kreditorning manfaatlarini e'tiborga olib, neustoyka miqdorini kamaytirishga haqliligi belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining "Majburiyatlarni bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun mulkiy javobgarlik to'g'risidagi fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llashning ayrim masalalari haqida" 2007 yil 15 iyundagi 163-sonli qarorining 3-bandida, agar shartnomada aynan bitta majburiyatlarning buzilishi uchun neustoykani ham jarima, ham penya ko'rinishida to'lash nazarda tutilgan bo'lsa, qonunchilikda boshqacha hollar

nazarda tutilmagan bo'lsa, da'vogar faqatgina bir shakldagi neustoyka qo'llashni talab qilishga haqliligi, shuningdek 4-bandida, FKning 326-moddasiga muvofiq sud qarzdor tomonidan majburiyatning bajarilish darajasini, majburiyatda ishtirok etuvchi taraflarning mulkiy ahvolini, shuningdek kreditorning manfaatlarini e'tiborga olib, neustoyka miqdorini kamaytirishga haqliligi to'g'risida tushintirish berilgan.

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy protsessual kodeksning 118-moddasini birinchi qismida, sud xarajatlari ishda ishtirok etuvchi shaxslarning qanoatlantirilgan da'vo talablari miqdoriga mutanosib ravishda ularning zimmasiga yuklatilishi belgilangan.

Yuqorida qayd etilgan holatlarga hamda moddiy va protsessual qonun talablariga asoslanib sud, da'vogarning da'vo talablariga o'zgartirish kiritish to'g'risidagi arizasini ish yurituvga qabul qilishni, da'vo talablarini qisman qanoatlantirishni, javobgardan da'vogar foydasiga 1.543.835.410 so'm asosiy qarz, 1.144.912,4 so'm quritish va tozalash bo'yicha ko'rsatilgan xizmatlar haqi, 30.876.708 so'm jarima, 33.987.277,26 so'm davlat boji, 30.000 so'm pochta xarajati undirishni, da'vo talabining qolgan qismini rad etishni, da'vo talabining rad etilgan 112.704.670 so'm qismi bo'yicha davlat bojini da'vogar zimmasiga yuklashni, da'vogar tomonidan davlat boji to'langanligini inobatga olishni lozim topdi.

Binobarin, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy protsessual kodeksining 118, 176, 179-180-moddalarini qo'llab, sud

q a r o r q i l d i :

da'vogar – [redacted] ning da'vo talabiga o'zgartirish kiritish to'g'risidagi arizasi ish yurituvga qabul qilinsin.

Da'vogar – [redacted] ning da'vo talablari qisman qanoatlantirilsin.

Javobgar - [redacted] hisobidan da'vogar - [redacted] foydasiga 1.543.835.410 so'm asosiy qarz, 1.144.912,4 so'm quritish va tozalash bo'yicha ko'rsatilgan xizmatlar haqi, 30.876.708 so'm jarima, 33.987.277,26 so'm davlat boji, 30.000 so'm pochta xarajati undirilsin.

Da'vo talabining qolgan qismi rad etilsin.

Da'vo talabining rad etilgan qismi bo'yicha davlat boji da'vogar zimmasiga yuklatilsin.

Da'vogar tomonidan davlat boji to'langanligi inobatga olinsin.

Hal qiluv qaror qonuniy kuchga kirgandan so'ng ijro varaqalar berilsin.

Mazkur hal qiluv qarori ustidan bir oylik muddat ichida apellyatsiya tartibida shikoyat qilish (protest keltirish) mumkin.

Sudya

L.Abdullayev

